

Олександр Рухадзе, аспірант 3-го року навчання
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6350-067X>
Микола Чумак, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри інформаційних технологій і програмування
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9956-9429>

**ВПЛИВ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ДЕТЕРМІНАНТ НА ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ФІЗИЧНОЇ
НАУКИ В АКАДЕМІЧНИХ УМОВАХ НАДДНІПРЯНЩИНИ
(друга пол. XIX – поч. XX ст.)**

Проблематика дослідження розкриває значущість впливу соціокультурних перетворень на траєкторію розвитку змісту фізичної науки в академічних умовах Наддніпрянської України упродовж другої пол. XIX – на початку XX ст.

Окреслено значущість впливу соціокультурних зрушень, які актуалізувалися наступних академічних перетворень: оновлення структури та змісту навчальних програм, впровадження експериментальних методів навчання і адаптації університетських курсів до потреб промислового розвитку.

Унаочнено структуру навчальних програм фізики у часовому розрізі 1850–1910 рр., яка удосконалювалася під впливом науково-педагогічних “інновацій” досліджуваної епохи. Перелічено основні методи викладання фізики Наддніпрянських університетів визначеного історичного періоду, до складу яких увійшли: лекції, лабораторний практикум, проблемне навчання, наукове моделювання.

Зауважено, що особливу роль у зміні освітніх програм відіграли наукові відкриття, що спричинили появу нових дисциплін в академічних умовах досліджуваних університетів.

Акцентовано увагу на тому, що формування змісту природничо-наукової освіти в університетах Наддніпрянської України у цей період стало результатом комплексного впливу наукових досягнень, індустріального розвитку й освітньої політики, що сприяло поступовому переходу від класичних теоретичних курсів до інтеграції експериментальних методів в освітній процес.

Ключові слова: вища школа; Наддніпрянщина; фізична наука; соціокультурні детермінанти.

Рис. 4. Літ. 5.

Olexandr Rukhadze, 3rd-Year Postgraduate Student,
Mykhaylo Drahomanov Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6350-067X>
Mykola Chumak, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of the Information Technology and Programming Department,
Mykhaylo Drahomanov Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9956-9429>

**THE INFLUENCE OF SOCIO-CULTURAL DETERMINANTS ON UPDATING THE CONTENT
OF PHYSICAL SCIENCE IN THE ACADEMIC ENVIRONMENT OF THE ADDNIPRIANSHCHYNA
(SECOND HALF OF THE XIX CENTURY – THE BEGINNING OF THE XX CENTURY)**

The research reveals the significance of the influence of socio-cultural transformations on the trajectory of the development of the content of physical science in the academic environment of Naddniprianshchyna in the second half of the XIX century and the beginning of the XX century.

The aim of the article is to carry out a theoretical and methodological analysis of the influence of socio-cultural determinants on the renewal of the content of physical science in the academic environment of the Naddniprianshchyna of the studied historical period.

The article outlines the significance of the impact of socio-cultural changes, which have been actualized by the following academic transformations: updating the structure and content of curricula, introducing experimental teaching methods and adapting university courses to the needs of industrial development.

The structure of physics curricula in the period of 1850–1910, which was improved under the influence of scientific and pedagogical “innovations” of the studied era, is illustrated. The main methods of teaching physics at the universities of the Naddniprianshchyna of the defined historical period are listed, which include lectures, laboratory workshops, problem-based learning, and scientific modelling.

It is noted that a special role in the change of educational programmes was played by scientific discoveries that led to the emergence of new disciplines in the academic environment of the universities studied.

It is emphasized that the formation of the content of natural science education in the universities of Naddniprianshchyna in this period was the result of the complex influence of scientific achievements, industrial development and educational policy,

which contributed to the gradual transition from classical theoretical courses to the integration of experimental methods into the educational process.

The influence of scientific discoveries of famous foreign scientists on the process of updating the content of existing educational programmes with “innovative” research tools at that time has been projected.

There has been summarised the significance of socio-economic and political determinants that had a contradictory impact on the development of science education: on the one hand, industrialisation stimulated the renewal of programmes, and on the other hand, centralised educational policy limited the autonomy of universities, slowing down the process of integrating modern scientific knowledge into the educational process.

Keywords: higher education; Naddniprianshchyna; physical science; socio-cultural determinants.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток вищої школи все більшою мірою апелює до науково-педагогічних підвалин, закладених попередніми поколіннями академічної еліти, адже без минулого – немає сьогодення.

Дидактичний досвід фундаторів університетської освіти на проукраїнських територіях XIX – початку XX ст. становить значну наукову цінність і потребує подальшого дослідження як теоретиками, так і практиками освітньої галузі. Системний аналіз ініціативно-просвітницьких кроків зазначеного періоду є важливим інструментом для протидії деструктивному впливу пропагандистських наративів, спрямованих на руйнування цілісності української ідентичності протягом тривалого історичного часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Заявлена проблематика у різних аспектах її наукової екстраполяції була висвітлена на сторінках різноматематичних праць таких українських дослідників (Л. Вовк, В. Бондар, Н. Дем’яненко, С. Кушнірук, В. Сиротюк, О. Матвієнко, Т. Дудка та інші).

Мета статті – здійснити теоретико-методологічний аналіз впливу соціокультурних детермінант на оновлення змісту фізичної науки в академічних умовах Наддніпрянщини досліджуваного історичного періоду.

Методи дослідження: індукція, дедукція, узагальнення, синтез, моделювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Природничо-наукова освіта в університетах Наддніпрянської України в другій половині XIX – на початку XX ст. зазнала значних змін, що зумовлювалися комплексом наукових, економічних і політичних чинників. Основні трансформації стосувалися структури навчальних програм, впровадження експериментальних методів навчання і адаптації університетських курсів до потреб промислового розвитку.

Однією з головних тенденцій цього періоду стала систематизація знань і уніфікація навчальних курсів. Якщо в першій половині XIX ст. програми фізичних дисциплін значною мірою залежали від конкретного професора, який викладав курс, то після освітніх реформ 1860-х рр. було запроваджено єдині стандарти викладання. Це забезпечувало послідовність вивчення фізичних явищ та уніфіковану підготовку студентів у різних університетах.

Університети, що діяли на території Наддніпрянської України (Київський, Харківський, Новоросійський), запровадили нові навчальні плани, що склалися з таких основних компонентів:

- класична механіка – кінематика, динаміка, теоретична механіка, гідродинаміка;
- оптика – закони заломлення та відбиття світла, хвильова теорія світла;
- електродинаміка – вивчення електромагнітного поля та його застосування;
- молекулярна фізика – основи кінетичної теорії газів, будова речовини;
- астрономія – небесна механіка, закони руху планет;
- лабораторний практикум – експериментальні дослідження фізичних явищ (див. рис. 1) [1; 2; 4].

Якщо у 1850-х рр. університетські курси фізики мали переважно теоретичний характер, то вже наприкінці XIX ст. навчальні плани почали орієнтуватися на практичну підготовку студентів [5; 9]. Це було зумовлювалося тим, що тогочасні наукові відкриття вимагали від дослідників не лише абстрактного аналізу фізичних процесів, але й уміння працювати з експериментальними методами, проводити вимірювання й аналізувати отримані результати.

Особливу роль у зміні освітніх програм відіграли наукові відкриття, що спричинили появу нових дисциплін. Відкриття електрона (1897) змусило переглянути курс молекулярної фізики, а відкриття рентгенівського випромінювання (1895) сприяло включенню до навчальних планів курсів із радіаційної фізики [4; 5; 9].

Розвиток промисловості та потреба в спеціалістах-техніках стимулювали інтеграцію інженерних курсів у природничо-наукову освіту. Наприклад, у Харківському університеті у 1890-х рр. було впроваджено спеціальні курси з електротехніки, які дозволяли студентам отримувати не лише фундаментальні теоретичні знання, але й прикладні навички, необхідні для роботи у промисловості [1; 6; 7].

Загалом, формування змісту природничо-наукової освіти в університетах Наддніпрянської України в цей період стало результатом комплексного впливу наукових досягнень, індустріального розвитку та освітньої політики, що сприяло поступовому переходу від класичних теоретичних курсів до інтеграції експериментальних методів у навчальний процес.

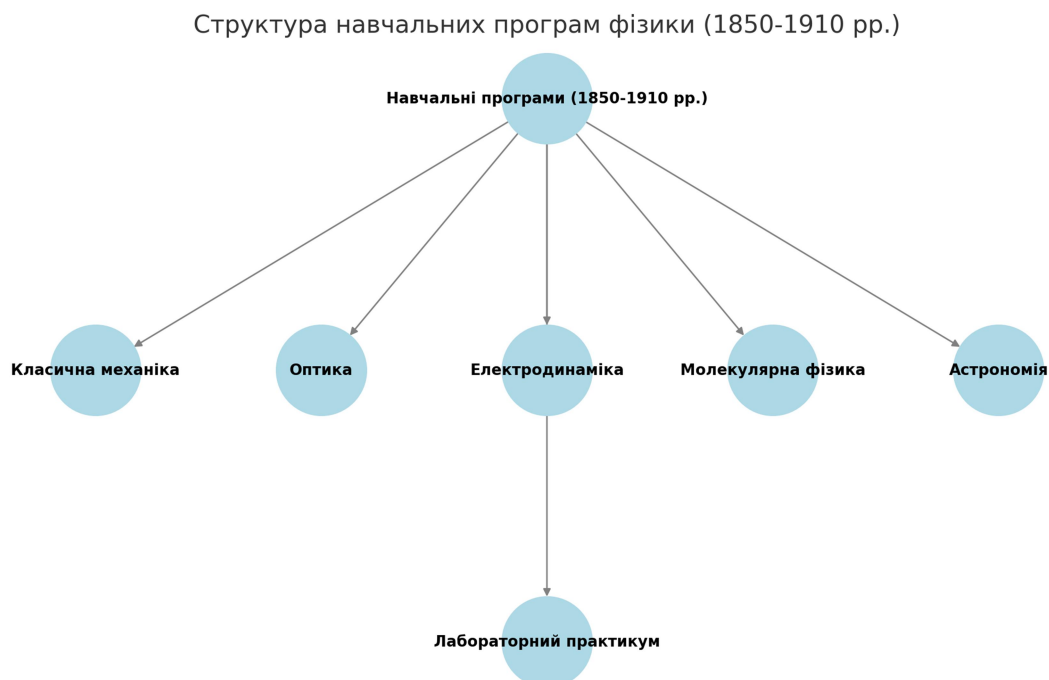

Рис. 1. Структура навчальних програм фізики (1850–1910 рр.) [1; 2; 4]

Розвиток природничих наук у другій половині XIX ст. створив нові виклики для університетської освіти. Відкриття в галузі фізики вимагали корекції

змісту навчальних програм, оновлення методів викладання та залучення студентів до експериментальної роботи.

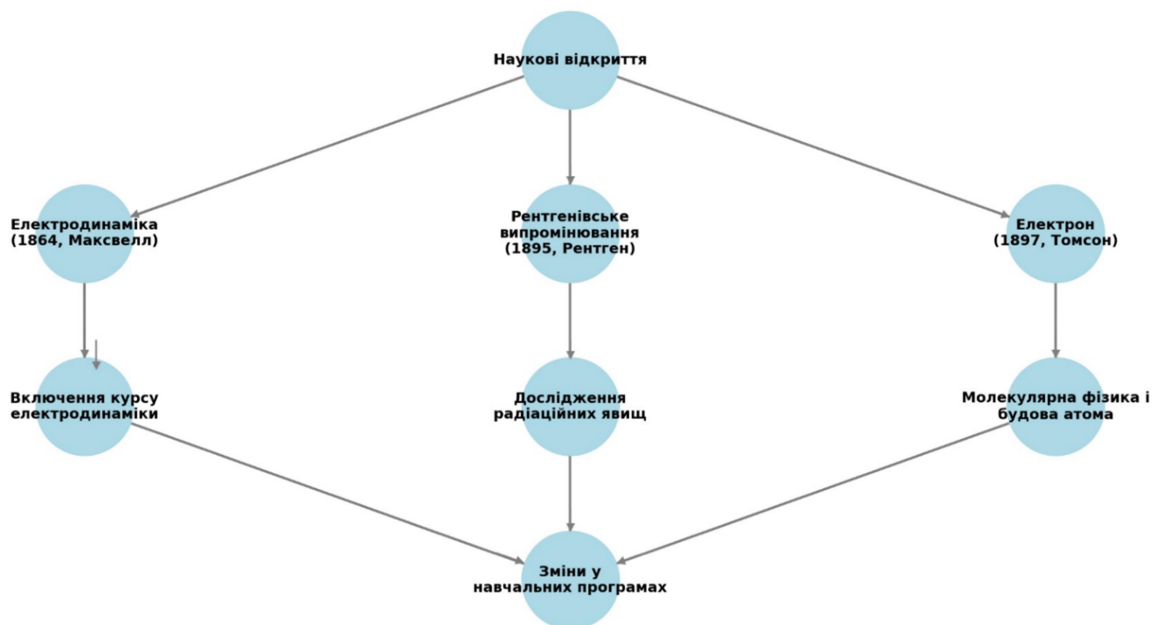

Рис. 2. Вплив наукових відкриттів на освітні програми [2; 3; 5; 8]

Найважливішими відкриттями, що вплинули на освітні програми фізичних факультетів університетів Наддніпрянської України, стали:

- 1864 р. – рівняння Максвелла → введення курсу електродинаміки;
- 1895 р. – відкриття рентгенівських променів → доповнення курсу фізики дослідженнями радіації;
- 1897 р. – відкриття електрона → оновлення курсу молекулярної фізики, вивчення атомної будови (див. рис. 2) [2; 3; 5; 8].

До відкриття електрона будова речовини трактувалася на основі класичних уявлень, проте після досліджень Томсона навчальні курси фізики були

доповнені вивченням внутрішньої структури атома. Це сприяло формуванню наукових шкіл, орієнтованих на експериментальне вивчення електричних і магнітних явищ.

Після відкриття рентгенівського випромінювання у 1895 р. університети почали створювати спеціалізовані лабораторії для дослідження радіаційних явищ [8]. Наприклад, у Київському університеті вже у 1902 р. працював курс із рентгенографії, що був частиною фізико-математичного факультету [1; 3]. Подібна практика поширювалася і на інші університети, що свідчить про адаптацію освіти до актуальних наукових відкриттів.

Рис. 3. Еволюція методів викладання фізики [6; 8]

Електродинаміка, після відкриттів Максвелла, почала активно викладатися як окрема дисципліна [1]. Якщо у 1860-х рр. електромагнітні явища були частиною загального курсу фізики, то вже у 1890-х в університетах Харкова, Києва та Одеси з'явилися окремі курси, присвячені дослідженню електромагнітних хвиль [3; 5; 9]. Це було важливим кроком до підготовки спеціалістів, здатних працювати у нових сферах науки і техніки.

Таким чином, кожне велике відкриття у фізиці знаходило відображення у навчальних програмах, хоча темпи впровадження нових знань були неоднорідними. Головною проблемою залишалася централізована система управління освітою, що часто уповільнювала процес оновлення курсів через необхідність затвердження нових програм на рівні міністерства освіти Російської імперії.

Методика викладання фізичних дисциплін у другій половині XIX – на початку XX ст. зазнала

суттєвих змін, що зумовлювалося розвитком науки, зростаючим попитом на фахівців із прикладними навичками та загальними тенденціями модернізації університетської освіти [1; 8]. Якщо в першій половині XIX ст. основною формою навчання залишалися лекції та самостійне опрацювання теоретичних матеріалів, то вже наприкінці XIX ст. стало зрозумілим, що без лабораторних досліджень та експериментальних завдань підготовка фізиків буде неповноцінною [2].

Перші суттєві зміни в методиці викладання фізики в університетах Наддніпрянської України відбулися внаслідок реформи 1863 р., коли було затверджено новий університетський статут [4; 7]. Відповідно до нього, викладання природничих наук мало включати не лише теоретичну частину, а й демонстраційні експерименти, які проводили самі викладачі. Проте лише в 1880-х рр. у Київському та Харківському університетах почали впроваджувати

повноцінні лабораторні практикуми, де студенти могли самостійно виконувати експериментальні завдання [1; 2; 8].

До основних методів викладання фізики наприкінці XIX – початку XX ст. належали:

- лекційний метод – залишався основним способом передачі знань, але доповнювався демонстраційними експериментами;
- лабораторний практикум – студенти проводили експерименти, працюючи з вимірювальними приладами, виконували практичні дослідження з електрики, механіки, магнетизму;
- проблемне навчання – студентам пропонувалося самостійно розв'язувати задачі, що імітували реальні наукові дослідження;
- наукове моделювання – застосовувалося для

аналізу складних фізичних процесів шляхом створення математичних моделей (див. рис. 3) [6; 8].

Однією з ключових особливостей розвитку методики викладання фізики було зростання ролі лабораторних експериментів. Якщо у 1870-х рр. лабораторні роботи виконувалися лише в окремих університетах, то вже у 1890-х вони стали обов'язковим елементом підготовки фізиків [4]. У Київському університеті лабораторний курс складав не менше 150 годин практичних занять на рік, що значно перевищувало показники попередніх десятиліть [7, 304].

Загалом методи викладання фізики поступово змішувалися від пасивного сприйняття інформації до активної дослідницької роботи, що відповідало загальноєвропейським тенденціям розвитку природничої освіти.

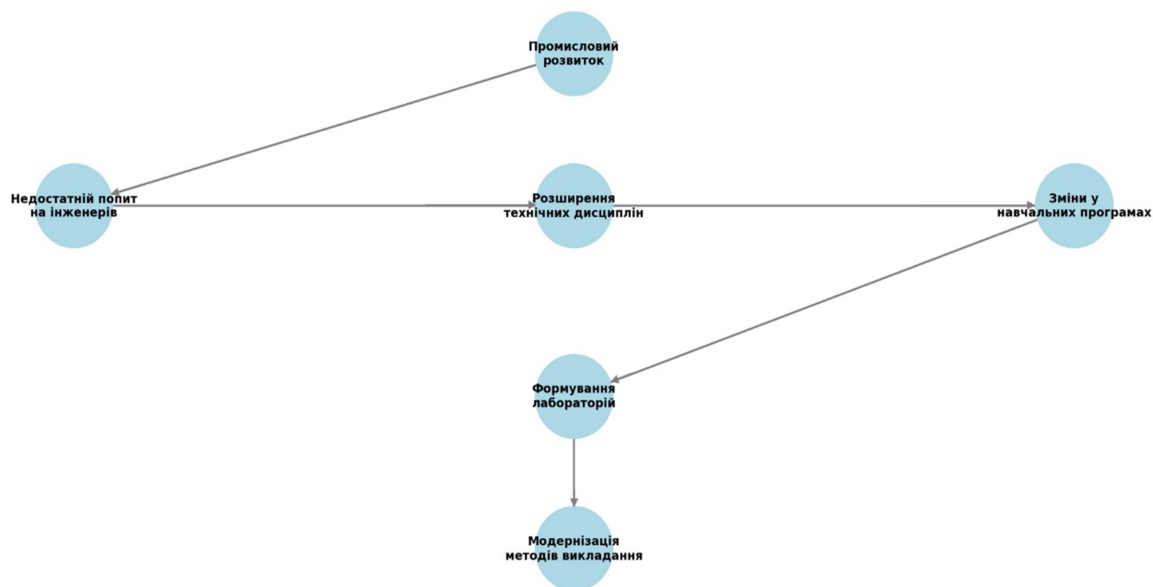

Рис. 4. Взаємозв'язок промислового розвитку та змін у вищій освіті [1; 2; 3; 5; 8]

Розвиток природничо-наукової освіти в університетах Наддніпрянської України у другій половині XIX – на початку XX ст. відбувався під впливом соціально-економічних та політичних умов, що значною мірою визначали темпи та характер змін у навчальних програмах (див. рис. 4) [1; 2; 3; 5; 8].

Одним із головних факторів, що стимулювали оновлення системи освіти, стала індустріалізація. Наприкінці XIX ст. українські губернії Правобережжя стали ключовими промисловими центрами, що потребували кваліфікованих спеціалістів [1; 2; 8]. Так, у 1897 р. в Україні функцінувало понад три тисячі промислових підприємств, серед яких домінували металургійні, машинобудівні й електро-технічні заводи [7, 341]. Це створювало постійний попит на інженерів, фізиків, хіміків, що змусило

університети оновлювати навчальні плани та розширювати спектр викладання технічних дисциплін.

Політичні фактори також суттєво впливали на розвиток науки й освіти. Університети Наддніпрянської України діяли в межах централізованої системи управління освітою Російської імперії, що суттєво обмежувало їхню автономію. Наприклад, Статут університетів 1863 р. передбачав суворий контроль за змістом навчальних програм, а це означало, що будь-які оновлення у викладанні природничих наук мали затверджуватися на рівні міністерства освіти імперії [1; 8].

Ще одним важливим аспектом було мовне питання. Викладання у всіх університетах Наддніпрянської України велося російською мовою, що створювало перешкоди для використання українсько-

мовної наукової літератури. А крім того, обмежувало можливості розвитку національних наукових шкіл та сприяло інституційній русифікації вищої освіти.

Політичні події початку XX ст., зокрема революція 1905 р., частково вплинули на освітню політику, створивши передумови для часткової демократизації університетського середовища [1; 3; 5; 8]. У 1906 р. було дозволено створювати наукові товариства, що сприяло обміну знаннями між викладачами та студентами, а також поліпшило доступ до зарубіжної наукової літератури [4].

Таким чином, соціально-економічні та політичні фактори мали суперечливий вплив на розвиток природничо-наукової освіти: з одного боку, індустріалізація стимулювала оновлення програм, а з іншого – централізована освітня політика обмежувала автономію університетів, уповільнюючи процес інтеграції сучасних наукових знань у навчальний процес.

Висновки. Аналіз розвитку природничо-наукової освіти у Наддніпрянській Україні другої половини XIX – початку XX ст. дає підставу зробити декілька важливих висновків щодо ключових змін у навчальних програмах, методах викладання та зовнішніх факторів, які впливали на освітній процес.

По-перше, зміни у змісті навчальних програм фізичних факультетів значною мірою були зумовлені науковими відкриттями, що відбувалися у цей період. Відкриття електромагнітного поля Максвеллом (1864), рентгенівського випромінювання Рентгеном (1895) та електрона Томсоном (1897) змусили університети переглядати свої навчальні плани та включати нові дисципліни, пов'язані з дослідженням електродинаміки, радіаційних явищ та атомної структури матерії.

По-друге, методи викладання фізики зазнали значної еволюції. Якщо у першій половині XIX ст. навчання було переважно теоретичним, то наприкінці століття почав активно впроваджуватися експериментальний підхід, який передбачав самостійну роботу студентів у фізичних лабораторіях. До 1900-х рр. у більшості університетів Наддніпрянської України лабораторні дослідження стали обов'язковою частиною підготовки фізиків, що наблизило їхню освіту до європейських стандартів.

По-третє, соціально-економічні фактори мали значний вплив на розвиток освіти. Індустріалізація, що активно розвивалася в українських губерніях наприкінці XIX ст., створювала запит на фахівців у галузі природничих наук, що стимулювало університети до оновлення навчальних програм і впровадження інженерно-технічних дисциплін.

Водночас розвиток освіти гальмувався політичною централізацією, що проводилася урядом Російської імперії. Університети мали обмежену автоно-

мію у формуванні власних навчальних курсів, а викладання фізики здійснювалося виключно російською мовою, що перешкоджало використанню україномовних наукових джерел.

Загалом процес розвитку природничо-наукової освіти у Наддніпрянській Україні другої половини XIX – початку XX ст. можна охарактеризувати як поступову модернізацію, що відбувалася під впливом наукових відкриттів, індустріального прогресу та міжнародної інтеграції науки. Незважаючи на політичні обмеження, університети змогли значно оновити свої навчальні програми, наблизивши їх до європейських стандартів підготовки фізиків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В.П. Філософія освіти України: історія, сучасність, перспективи. Київ: Знання України, 2006. 584 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
3. Дем'яненко Н. Розвиток вищої технічної освіти в Україні у XIX – на початку XX століття. Київ: НПУ ім. Драгоманова, 2012. 245 с.
4. Лавриненко О. Фізико-математична освіта в Україні: історичні аспекти. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2017. № 4. С. 112–123.
5. Сиротюк В. Методологія та методи досліджень в історії педагогіки. Київ: НПУ ім. Драгоманова, 2018. 328 с.
6. Завгородня Т. Історичний розвиток природничо-наукової освіти в Україні. *Педагогічний альманах*. 2016. № 2. С. 78–91.
7. Шнейдер І. Університетська освіта у Наддніпрянській Україні в системі російської імперської політики. *Науковий вісник НАН України*. 2019. № 1. С. 45–57.
8. Попович М. Розвиток точних наук і їхній вплив на університетську освіту в Україні. Харків: Видавництво університету, 2015. 256 с.
9. Якименко О. Науково-педагогічна спадщина Київського університету (1834–1917). *Наукові записки НПУ ім. Драгоманова*. 2018. № 5. С. 134–149.

REFERENCES

1. Andrushchenko, V.P. (2006). *Filosofia osvity Ukrainy: istoriia, suchasnist, perspektivy* [Philosophy of Education in Ukraine: History, Modernity, Prospects]. Kyiv, 584 p. [in Ukrainian].
2. Honcharenko, S.U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Український педагогічний словник]. Kyiv, 376 p. [in Ukrainian].
3. Demianenko, N. (2012). *Rozvytok vyshchoi tekhnichnoi osvity v Ukraini u XIX – na pochatku XX stolittia* [Development of Higher Technical Education in Ukraine in the 19th – Early 20th Century]. Kyiv, 245 p. [in Ukrainian].
4. Lavrynenko, O. (2017). *Fyzyko-matematychna osvita v Ukraini: istorychni aspekty* [Physics and Mathematics Education in Ukraine: Historical Aspects]. *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*. No. 4. pp. 112–123. [in Ukrainian].
5. Syrotiuk, V. (2018). *Metodolohiia ta metody doslidzhen v istorii pedahohiky* [Methodology and Research

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (ДИЗАЙН) : ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Methods in the History of Pedagogy]. Kyiv, 328 p. [in Ukrainian].

6. Zavorodnia, T. (2016). Istorychnyi rozvytok pryrodnycho-naukovoi osvity v Ukraini [Historical Development of Natural Science Education in Ukraine]. *Pedagogical Almanac*. No. 2. pp. 78–91. [in Ukrainian].

7. Shneider, I. (2019). Universytetska osvita u Naddnyprianskii Ukraini v systemi rosiiskoi imperskoi polityky [University Education in Transdnipier Ukraine in the System of Russian Imperial Policy]. *Scientific Bulletin of the NAS of Ukraine*. No. 1. pp. 45–57. [in Ukrainian].

8. Popovych, M. (2015). Rozvytok tochnykh nauk i yikhnyi vplyv na universytetsku osvitu v Ukraini [Development of Exact Sciences and Their Influence on University Education in Ukraine]. Kharkiv, 256 p. [in Ukrainian].

9. Iakymenko, O. (2018). Naukovo-pedahohichna spadshchyna Kyivskoho universytetu (1834–1917) [Scientific and Pedagogical Heritage of Kyiv University (1834–1917)]. *Scientific Notes of the Mykhaylo Drahomanov National University of Kyiv*. No. 5. pp. 134–149. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.03.2025

УДК 37:177]:378.046-021.64:7.012

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.332782>

Анастасія Попелишкіна, аспірантка кафедри професійної освіти та дизайну

Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0694-6644>

Валентина Цина, доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та андрагогіки

Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3512-1641>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (ДИЗАЙН): ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

У статті розглянуто вітчизняний практичний досвід формування педагогічної культури бакалаврів з професійної освіти (дизайн) у процесі фахової підготовки. Виявлено суперечність між соціальним замовленням суспільства щодо високого рівня сформованості складових їхньої педагогічної культури та недостатньою сформованістю цієї особистісної якості в освітній практиці у фахівців та здобувачів освіти спеціальності 015.00 Професійна освіта (дизайн). Проведено аналіз Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 015 Професійна освіта, освітньо-професійних програм “Професійна освіта (дизайн)”. Виявлено низку тенденцій формування педагогічної культури у процесі фахової підготовки бакалаврів професійної освіти (дизайн) у вітчизняних закладах вищої освіти.

Ключові слова: педагогічна культура; бакалавр; професійна освіта; дизайн; досвід; тенденції.

Літ. 10.

Anastasia Popelyshkina, Postgraduate Student of the Professional Education and Design Department,

Poltava Volodymyr Korolenko National Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0694-6644>

Valentyna Tsyna, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor of the General Pedagogy and Andragogy Department,

Poltava Volodymyr Korolenko National Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3512-1641>

CURRENT TRENDS IN FORMING THE PEDAGOGICAL CULTURE OF BACHELOR OF VOCATIONAL EDUCATION (DESIGN): DOMESTIC EXPERIENCE

The article examines the domestic practical experience of forming the pedagogical culture of bachelors in vocational education (design) in the process of professional training. It has been established that the domestic system of vocational and pedagogical education has accumulated significant experience in the formation of the pedagogical culture of education seekers, which updates the analysis of these achievements in the professional training of bachelors in vocational education (design) and the generalization of existing features and trends. A contradiction has been identified between the social order of society regarding the high level of formation of the components of their pedagogical culture and the insufficient formation of this personal quality in the existing educational practice among specialists and students of the specialty 015.00 Professional education (design). An analysis of the Standard of Higher Education of Ukraine in the specialty 015 Professional Education, educational and professional programs “Professional Education (Design)” was conducted. It is proven that the problem of forming the pedagogical culture of bachelors in vocational education (design) in the process of professional training requires a solution not only by means of general pedagogical disciplines, but also in the content and methodology of teaching professional